

VII. ÉVFOLYAM.
1903/904.

„A TERMÉSZET” előfizetési ára
— egy évre 6 korona —

Állattani, vadászati és halászati
folyóirat.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Szerkeszti és kiadja:

Dr. LENDL ADOLF

Budapest, II., Donáti-utca 7.

Tartalom- jegyzék

(I—XXIV. SZÁM.)

- I. szám:
Egy világos fejezet az állatok fejlődéstörténetéből. A.
Érdekes vadászat. *Glück István.*
A hesszeni légy.
Zergevadászat. *Lázár Lajos.*
Apró közlemények.
Augusztus végén. (Vers.) *Dr. Feleki Sándor.*
Szerkesztői üzenetek. Vegyesek.
- II. szám.
A turfás vizek élete. *Dr. Vutskits György.*
Levél a tengerről. *R.*
Egy világos fejezet az állatok fejlődéstörténetéből. (Foly-
tatás és vége.) *A.*
Állatpusztítás. *Hanusz István.*
A gabonasziszik.
Megfigyelések. *Jurán Vidor.*
Vegyesek.
- III. szám:
Őszi hangulat. *L.*
Visszaemlékezések. *Führer Miklós.*
Adatok a földi kutya (*Spalax typhlus* Pall.) életének és elő-
fordulásának ismeretéhez. *Orosz Endre.*
Októberben. (Vers.) *Dr. Feleki Sándor.*
Kynologia: Levél a szerkesztőhöz. *Hanvay Zoltán.*
Kirándulás a Tátrába. *Matolai Etele.*
Szerkesztői üzenetek. Vegyesek.
- IV. szám:
Elpusztulhat-e mai szellemi kulturánk? *Sajó Károly.*
Vadászkirándulás Arad megyébe. *Mátray Gyula.*
Madárvédelmi ültetvények. *Kukuljevic József.*
A csökkenvényekről. *Szittyay Géza.*
A tengeri kígyó. *R.*
Medvekaland. *Weiser Sarolta.*
Vadkaeca az erdőben. *Steinwalter Ödön.*
Kis falumhoz. (Vers.) *Fábián Gáspár.*
Apró közlemények. Irodalom. Szerkesztői üzenetek. Ve-
gyesek.
- V. szám:
Eszes állat-e a méh és hangya? *Francé Rezső.*
Hull a levél. *Magaslaki.*
Szarvasbögésen. *Szántó László.*
A legnagyobb repülő állat. (Uránia.)
A rovargyűjtésről. *Tafner Vidor.*
Galambfogás. *Führer Miklós.*
A babona és kártyavetés. *Lázár Lajos.*
Szerkesztői üzenetek. Vegyesek.
- VI. szám:
Angol mezőn, skót halmokon. *Gineverné Györy Ilona.*
Október végén. *Glück István.*
- Anthrologiai adatok. *Hanusz István.*
Érdekes fészkek. *Fábián Gáspár.*
Reptiliákon való operációk. *Molnár Albert.*
Megfigyelések. Szerkesztői üzenetek. Vegyesek.
- VII. szám:
A fajkeletkezés folyamata hajdan és most. *Sajó Károly.*
Kopójellem. *Jurán Vidor.*
Anthropologiai adatok. (Folytatás és vége.) *Hanusz István.*
A budapesti aganesciállítás (1903. okt. 20—26.) legkiválóbb
szarvasagancsai.
A kopózás. *Balkay Adolf.*
Szerkesztői üzenetek. Vegyesek.
- VIII. szám:
Gém-fajaink előfordulása a Balatonnál. *Dr. Lovassy Sándor.*
A Mihcleczék csacsija. *Führer Miklós.*
Ismeretlen utakon. *Vedrői Viktor.*
December. *L. L.*
Téli küszöbén. *K.*
Mérges növények a legelőn. *Kukuljevic József.*
Adatok a hiúz előfordulási helyéről. *Lázár Lajos.*
Szerkesztői üzenetek. Vegyesek.
- IX. szám:
Gém-fajaink előfordulása a Balatonnál. (Folytatás és vége.)
Dr. Lovassy Sándor.
Egy bikaviadal Madridban. *Perényi Adolf.*
Galandférgek madarakban. *Dr. Rätz István.*
Maczkó úr karácsonya. (Vers.) *Dr. Feleki Sándor.*
Megfigyelés. Felhívás. Szerkesztői üzenetek. Vegyesek.
- X. szám:
Hatujjú özlábak és azok keletkezésének oka. *Francé Rezső.*
Téli éjszaka. *R.*
A veszettségről. *Kukuljevic József.*
Farkaskaland. *Legifj. Andaházy Pál.*
A selyemtermelés múltja hazánkban.
A varjú. *Führer Miklós.*
Megfigyelések a friss havon. *Bod Péter.*
Megfigyelések. Vegyesek.
- XI. szám:
Vizkóros balatoni halak. *Dr. Vutskits György.*
Vadászkirándulás. *Mátray Gyula.*
A veszettségről. (Folytatás és vége.) *Kukuljevic József.*
A vererek télen. *Fábián Gáspár.*
Téli éjszaka a tuszai Ponoron. *Boér Miklós.*
Vadkanvadászat. *Lázár Lajos.*
Szerkesztői üzenetek. Vegyesek.
- XII. szám:
Az örökös harez. *Tusnady Lajos.*
Tél végén. *Jurán Vidor.*
Vidrák után. *Glück István.*

Téli szerelem. *Boér Miklós.*
Vadászemlékeimből. *Fülbás Nándor.*
Megfigyelések. *Jurán Vidor.*
Téli megfigyelések. *Dr. Lendl Adolf.*
Szerkesztői üzenetek. Vegyesek.

XIII. szám :

A halászat értéke. *Hanusz István.*
Karczolatok. *Kurjész.*
A nyílttenger titkai. *Garády Viktor.*
Az én első nyulam. *Lázár Lajos.*
A resincai erdőmesteri hivatalhoz tartozó erdőterület vad-
állományáról. *Merkl Ede.*
Varjú-rovás. *Merkl Ede.*
Érdekes fészkek. *M.*
A resincai erdőgondnokság pisztráng-tenyésztete. *M.*
A nap. *Bod Péter.*
Megfigyelések. Szerkesztői üzenetek. Vegyesek.

XIV. szám :

Hogyan keletkeznek a rendellenes agancsok? *Francé Rezső.*
Márcezius. (Vers.) *Dr. Feleki Sándor.*
A régi adonyi gémsziget. *ifj. Szüts Andor.*
Az állatok családi életéből. *Balkay Adolf.*
Adatok a földi kutya (*Spalax typhulus* Pall.) életének és elő-
fordulásának ismeretéhez. *Orosz Endre.*
Rovar-minutiák gyűjtéséről. *Tafner Vidor.*
Apró közlemény. Szerkesztői üzenetek. Vegyesek.

XV. szám :

A fajkeletkezés folyamata hajdan és most. *Sajó Károly.*
Rókalesen. *ifj. Löw György.*
Az állatok családi életéből. (Folyt. és vége.) *Balkay Adolf.*
A lepkeszárnyak átlátszóvá tételéről. *Tafner Vidor.*
Adatok a földi kutya (*Spalax typhulus* Pall.) életének és
előfordulásának ismeretéhez. (Folyt. és vége.) *Orosz Endre.*
A kakuk-tojásokról. *Dr. Lovassy Sándor.*
Szerkesztői üzenetek. Vegyesek.

XVI. szám :

A nyelv lélektana. *Dr. Sztura Szilárd.*
Haresa-kaland. *Dr. Vutskits György.*
Víziszárnyasok a hegyek között. *Boér Miklós.*
Szalonka-lesen. *Soproni József.*
A homoki vipera északi tenyészhatára hazánkban. *Téglás
Gábor.*
A sas és a róka. *Merkl Ede.*
Megfigyelések.
Szerkesztői üzenetek. Vegyesek.

XVII. szám :

A nyelv lélektana. (Folyt.) *Dr. Sztura Szilárd.*
Virághullás után. *Glück István.*
Az erdei szalonka párosodása és szaporítási viszonyai. *La-
katos Károly.*
Beszélő növények. *Hanusz István.*
Nádasd-Ladány. *Vértessy né Makfalvay Gizella.*
Megfigyelések. Vegyesek.

XVIII. szám :

A nyelv lélektana. (Folyt. és vége.) *Dr. Sztura Szilárd.*
Pacsirtadal. (Vers.) *Dr. Feleki Sándor.*
Cserreg ismét a szarka. *R. L. A.*
Az erdei szalonka párosodása és szaporítási viszonyai. (Foly-
tatás.) *Lakatos Károly.*

Idegen látogatók. *Boér Miklós.*
Ritkaságok. *Jurán Vidor.*
Megfigyelések. Vegyesek.

XIX. szám :

Hogyan fejlődik a szarvas agancsa? *Francé Rezső.*
A városligetben. *Führer Miklós.*
Az erdei szalonka párosodása és szaporítási viszonyai. (Foly-
tatás.) *Lakatos Károly.*
Fajddülgésen a Jahorinán. *Albrecht Károly.*
A baromfitenyésztésről. *Szántó I.*
Bornevisza Pál báró kiállítás. *Jäger Albert.*
Megfigyelések. *Boér Miklós.*
Irodalom. Szerkesztői üzenetek. Vegyesek.

XX. szám :

Vizkóros balatoni dévérkeszegen élősködő és hazánkban új
rákocsk. *Dr. Vutskits György.*
Vihar a hegyen. *Boér Miklós.*
Az erdei szalonka párosodása és szaporítási viszonyai. (Foly-
tatás.) *Lakatos Károly.*
Rovarminutiák gyűjtéséről. (Folyt.) *Tafner Vidor.*
A Lofótok, norvég halászat. *Dr. Tedeschi Borbála.*
A holló fészkeléséről. *Merkl Ede.*
Megfigyelések. Irodalom. Szerkesztői üzenetek. Vegyesek.

XXI. szám :

Saison morte? *Sajó Károly.*
Június az erdőben. *Glück István.*
A rádium hatása az élő lényekre. *Francé Rezső.*
Az erdei szalonka párosodása és szaporítási viszonyai. (Foly-
tatás és vége.) *Lakatos Károly.*
Ózhíváson. *Fülbás Nándor.*
Megfigyelések. Vegyesek.

XXII. szám :

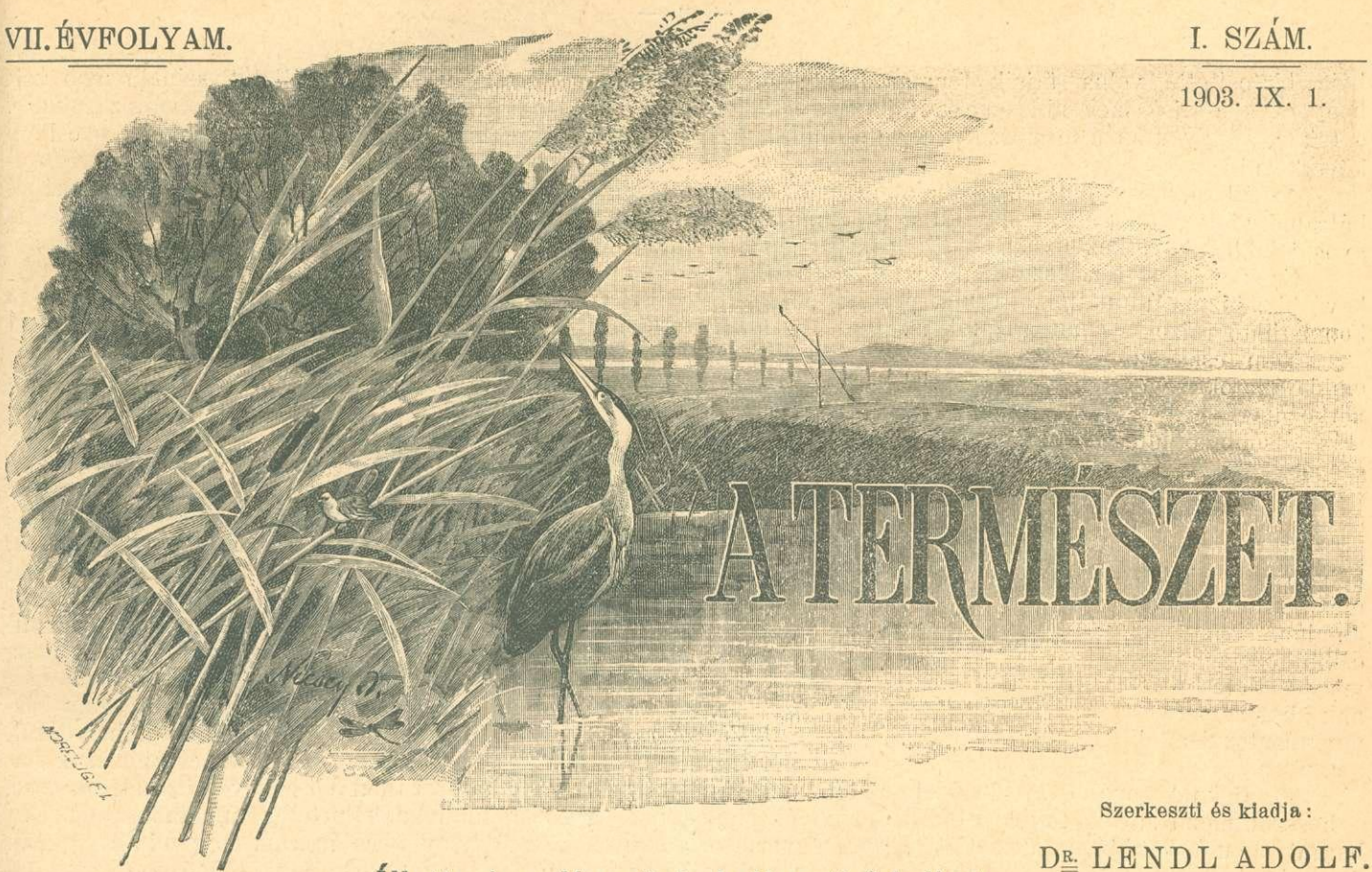
A tenger mélyében élő állatok szeme. *T. V.*
Úrgeöntés. *Führer Miklós.*
Advent-bay. *Dr. Tedeschi Borbála.*
A Montandon gótéje. *Endrey Elemér.*
Vadászat krokodilusokra a Ganges deltájában. *T. E.*
Sötét éjjel. *Boér Miklós.*
Megfigyelések. Vegyesek.

XXIII. szám :

A magyar birodalom halfaunájáról. *Dr. Vutskits György.*
Kozsibrovszky tréfája. *Mikszáth Kálmán.*
Egy vadon élő lófajról. *Dr. Z. Á.*
A szív az állatok életében. *Boér Miklós.*
Szélesendben. *Jagsich János.*
Visszaszerző képesség az állatoknál. *Endrey Elemér.*
Megfigyelések. Szerkesztői üzenetek. Vegyesek.

XXIV. szám :

A protoplazma szervezetéről. *Francé Rezső.*
Búzakeresztek között. *Glück István.*
A magyar birodalom halfaunájáról. *Vutskits György.*
Rovarminutiák gyűjtéséről. (Folyt.) *Tafner Vidor.*
Mimiri a békáknál. *ifj. Molnár Albert.*
Érdekes vadászati trofeák.
Megfigyelések. *Dr. Horváth Gyula.*
Irodalom. Vegyesek.

„A Természet“ előfizetési ára
egy évre 6 korona;
díszes bekötési tábla hozzá 2 korona.

Állattani, vadászati és halászati folyóirat.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Szerkeszti és kiadja:

DR. LENDL ADOLF.

Budapest,

II. ker., Donáti-utca 7. sz.

Egy világos fejezet az állatok fejlődéstörténetéből.

Alig vannak állatok, melyeknek őstörténetét úgy ismernők, mint a lovakét. És mégis ha felmerül a kérdés, milyen eredetű hát a mi házi állatunk, a közönséges ló (*Equus caballus* L.)? akkor csak határozatlan választ adhatnak a tudósok, mert több eltérő nézetnek hódolnak e tekintetben.

Hajdanában úgy Észak-Amerikában, mint az óvilág északi földrészein is, igen számos lófaj élt és ezek igen el voltak terjedve. Lehet, hogy a mostani tenyésztett ló, különböző fajtáiban, több ilyen ősi fajnak köszöni eredetét, amibe bizonyára belezajátszottak már ősrégi időkben is a keresztezések.

Az amerikai lovak kihaltak már régen Columbus ideje előtt; de a nép hagyományaiiban akkor még élt az azokra való emlékezés. A mostani Amerikában található lovak Európából kerültek oda újabban s így szaporodtak el.

Európában is kihaltak az ősi, eredeti vad fajok és már csak a tenyésztett lovat tartotta meg az életben az emberi gondozás.

Azonban Ázsiában és Afrikában még vannak vad fa-

jok is, melyek tulajdonképpen három csoportba oszthatók: lovak, szamarak és csikos lovak. Utóbbiak inkább csak Afrika délibb részeire szorítkoznak. Valamennyien közel rokon fajok. Úgy a fajoknak, mint az egyéneknek száma megfogyott már nagyon a régebbi időkben megállapítható, helyenkint óriási számokhoz viszonyítva.

Különösen a vadlovak, — melyek közül egyik-másik faj történelmi időben halt ki, — vannak a kipusztulás során. A szamár-fajok szintén csak egyes középázsiai és afrikai vidékekre szorítkoznak már; közeli sorsukat ki nem kerülhetik majd.

A zebráknak több faja található Afrika középső és déli részein. Némelyik tudós csak öt fajt különböztet meg közöttük, mások pedig többet. Mivelhogy e fajok

közül egyik-másik az európai emberek erőszakos betolakodása következtében annyira pusztul, a közel jövőben nem természetes kihálással, de a kipusztítás révén fognak eltűnni az élők sorából.

Pedig természetes megélhetésük alighanem még so-

1. *Viverra striata*.

káig biztosította volna fajaik fenmaradását; mivelhogy ezek a fajok még nincsenek a fejlettségnek azon a fokán, amely után a természetes kihalás be szokott következni.

Az állatoknak fejlettségi előhaladottságát, avagy hátramaradottságát megállapíthatja a tudomány bizonyos jelekből következtetve.

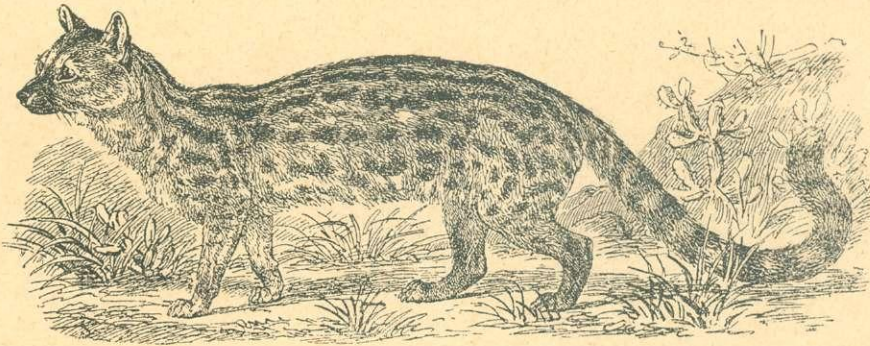
Ezek a jelek természetesen sokfélék és többé-kevésbé biztos útmutatók. Ilyenek például az állatokon látható rajzok és mustrázatok is.

Nem csak az emlős állatokra vonatkozólag, de sok más alsóbb rendű csoport fajaira nézve is azt állítja a tudósoknak egy része, még pedig nagyon beható és terjedelmes tanulmányok alapján, hogy az ősi formái valamely állatcsoportnak hosszantsávós mustrázatot viseltek magukon.

A fajoknak tovább fejlődésével és kialakulásával a hosszantmenő sávok foltokra szakadoztak és majd haránt vonuló sorokba rendeződtek el; sőt egymással összeolvadva, e foltok harántcsíkokká folytak egybe.

Ezek az állatok évezredek ősi fejlődésében egymásután bekövetkezett állapotok a mustrázat tekintetében. Áthaladtak rajta; némelyik előbb, másik utóbb, némelyik gyorsabban, más faj pedig lassabban.

Ez a harántcsíkos mustrázat azonban amilyen

2. *Viverra genetta.*

feltűnővé és tarkává teszi az állatot, szintén nem volt tartós és nem a végét jelentette az elváltozásoknak. Mert a következő stádiumaiban a fajoknak e csíkok keskenyebb csíkokra hasadoznak, vagy részekre, foltokra szakadoznak, melyek szabálytalanul rendezkednek el a testen és majd még apróbb foltokra is foszladozva, végre eltűnnek a test általános színezetében, ezzel egyszínűvé válik az állat.

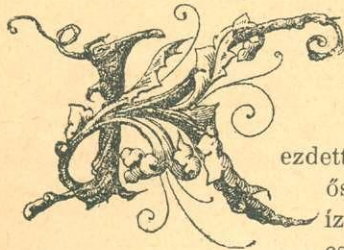
Természetesen az egy rokonsági körbe tartozó fajok e stádiumoknak különböző fokain lehetnek; mert

némelyek vesztegelve, vagy lassabban előhaladva az elváltozásban, még csak a hosszantsávós stádiumban vannak; holott rokonaik, más fajok, már foltosak, harántcsíkosak, sőt rendezetlenül foltosak, vagy egyszínűek is lehetnek már.

E folyamatnak gyorsabb, vagy lassabb előhaladását, az elváltozások ha-

tározott vagy határozatlanabb bekövetkezését, sőt esetleg egyes stádiumoknak hirtelen túlhaladását az élet nyújtotta körülmények határozzák meg, minthogy ezek közvetlenül és közvetve is a legkülönbözőbb külső befolyások révén majd elősegítik a fajok fejlődését, majd meg lassítják, vagy mellékutakra térítik a fajokat előhaladásukban.

Ezeknek az oly érdekes elváltozásoknak egymásutánját legszebben mutatja ez idő szerint például a

Érdekes vadászat.

— „A TERMÉSZET” eredeti tárczája. —

Írta: Glück István.

ezdett már tért foglalni magának a sápadt őszi szín a növényzeten, pedig még izzó, meleg nyári napok jártak, hiszen csak valamivel voltunk túl a nyár

delén. Hanem azért vándorútjára készülődött már a gyurgyalag, ez a ragyogó tollú, gyönyörű madár. Búcsúztak az otthontól. Kerczegő, egyhangú szólammokkal köszöntötték egymást, mialatt nagy köröket írtak le odafönt a levegőégben, hol gyöngye, könnyen szakadozó fodrokban úszott néhány felhő, mintha csipkeshövedbe burkolódzott volna az égi remek kékség.

Szép, holdvilágos estére számítottunk. De bizony csakhamar tapasztaltuk a keserves csalódást. Még le sem áldozott a nap, egyre sűrűbben szövődött össze a felhő az égen s alkonyat idejére nyoma sem maradt az azurkékségnek.

Sötétszürke, kiállhatatlan, borongós este lett, mire a nyugoti ég peremére szorult vissza az alkonyipír. A konok, sötétlila fellegek nem tágitottak az égről.

Nem estünk azért kétségbe esteli vaddisznóvadászatunkat illetőleg. Csak annyi világosságot kívántunk a

holdtól, hogy nesztelenül járhassunk a tengeritáblában, hova nap-nap után beveszi magát néhány vaddisznó az éjjeli csősz minden erőlködése ellenére is. Nekem persze le kellett mondanom az önálló vadászatról, mert ma estére asszisztensnek kellett felcsapnom. De szívesen tettem, mert így is elég élvezetet és érdekességet vártam a mai csillagtalan, barátságatlan éjszakától.

Uj fajta vadászati módot vettünk alkalmazásba. A holdvilágot pótolni akartuk a kellő perczen — motoracetylén-lámpa vakító fényével, melyet már nem egy esetben próbáltunk ki s mely már nem egyszer elégtette ki várakozásunkat.

Mivel azonban az effajta vadászati módról tudtommal a magyar vadászati szakirodalom eddigelé még nem foglalkozott, legyen szabad e czikkecském keretében röviden, főbb vonásaiban e lámpát s az azzal való vadászati módot körvonalaimban megismertetnem.

A lámpa maga bizonyára ismeretes mindenki előtt, mert a kerékpározók is használják gépükön éjjeli útjuk megvilágítására. Az acetylén-lámpa papirskatulyába van téve úgy, hogy a ventiláció meg ne akadályoztasék. A lámpát azután hátsó oldalán levő kapcsánál fogva egy méteres hosszú karó felső részén levő szegre akasztjuk. Végül lefüggönyözzük valami zsákszerű, fekete, $\frac{3}{4}$ méter hosszú posztóval. Ezzel kész a felszerelés.

Természetesen egy személyben az effajta vadászat

macskafajoknak elég szűk, de sokfajú rokonsági köre.

Mind közeli rokonok egymással a különböző macskafajok; mégis vannak köztük hosszantsávósak, hosszantfoltozottak; harántsoros foltozást mutatnak mások és ezeknek legközelebbi rokonai már harántcsíkosak is; vannak olyanok, melyek csíkoltsága szakadozik és rendezetlen foltokra bomlik; vagy már szűnő félben vannak foltjaik, mert apró részekre foszladoznak; sőt ismerünk egyszínű macskafajokat is.

Ez az elváltozása a mustráznak az egész test felületén szintén nem egyszerre megváltozik, hanem időt kíván, míg az újonnan bekövetkező sajátosság az egész felületen mutatkozik s azon végig vonul mintegy. Hátraléva kezdődik az új sajátosság jelentkezése és előre terjed a testen generációról generációra. Így természetesnek fogjuk találni, hogy vannak macskafajok, melyek testük hátsó részén már harántcsíkosak, vagy foltosak, elöl pedig még hosszantsávósak.

De ép oly természetesnek fogjuk találni azt is, hogy a fiatal állat még hosszant mustrázatos lehet, holott a kifejlesztett állapotában harántcsíkos, vagy talán már egyszínű.

Az oroszlan koraszülött kölyke például határozot-

3. *Viverra zibetha*.

lehetetlen. Társra van szükség, aki a lámpát viszi, ki ismeri és begyakorolta a vadászszal már előzőleg a lámpa használati módját. Mert sok mindenfélére kell a lámpahordozónak vigyáznia. Értenie kell mindenesetre a cserkészethez. Tudnia kell ép úgy, mint a vadásznak, nesztelenül, óvatosan haladnia, továbbá, hogy a lámpát egyenesen kell mindig hordozni, mert különben kormos lesz a reflektor; hogy a használat percében a vadász bal oldalán kell állania s nem háta mögött, mert a fénynek nem szabad a puska csövére esnie. Bizonyos ügyességet kell elérnie a függöny hirtelen eltávolításában. Gyakorlati érzéke legyen a vadászathoz, mert ő neki kell a lámpát a használat percében a kellő magasságra emelnie, hogy a fénysugár oda koncentrálódjék, ahol a vad van, melynek bármimé is nesztét ő is hallja.

Mennyi föltétel! Persze így egyszerre feltálatva! De nem lehetetlen, nem is valami nehéz. Akármelyik vadór rövid idő alatt begyakorolhatja, amint mi tanuskodhatunk mellette.

A vadász az oldalnyílásokból kiáradó fénytől clegendő világosságot kap, hogy golyós fegyverrel is biztosan célba vehesse a vadat.

S ne tessék azt gondolni, hogy a vad a hirtelen fény láttára eliramodik. Korántsem, sőt ellenkezőleg annyira meg van lepve, hogy kíváncsian, bambán bámul a szokatlan fényre s ekközben bőségesen elégséges időt

tan hosszant foltsoros; néhány napos korában harántsoros hátul és elül még hosszantmenő a mustrázata. Egykét hónapos korában már foszladozik a dessin-je, csak a fején maradnak még sötét rajzok és végre a megnőtt oroszlan tiszta egyszínű.

Ez az egy faj tehát végighaladja és ismétli mintegy rövidesen egyéni kifejlődésében az egész törzse gyorsított fejlődését.

A tigris még a hasadozó harántcsíkoltság állapotában van, mert az ő életkörülményei az ebben az állapotában való vesztegelést segítik. Az oroszlanelőbbre sietett e tekintetben, mert az egyszínű sivatag az ő birodalma; a tigris ellenben a nádasokat bújja és minden csíkja egy-egy nádlevélnek, vagy lelógó növény szálnak, vagy annak árnyékának az utánzása. Neki erre van szükség.

A leopard és puma erdei állatok, ezek foltosak.

A vadmacska kicsi korában harántcsíkos; öreg korában fakó, alig harántcsíkos, foszladozó rajzokkal, majdnem egyszínű a hátsó részén; elöl a vállán és fején pedig még hosszantsíkos.

A mustráznak változásai tehát fokozatos elváltozást, haladást jelentenek a fejlődésben. (Lsd. 1—9 kép.) Ezek után visszatérhetünk a zebrákhoz.

nyújt a vadásznak a biztos lövésre — persze nem napali távolságra, hanem 40—50 lépésre. De ennél több nem is kell. Hiszen tapasztalatból mondhatom, hogy nádasokban, ártéri erdőkben, kedvező szél mellett nyolcz-tíz lépésre akárhányszor becserkésztem vaddisznót s épen a sötétség miatt nem tettem rá sokszor biztos lövést. Az e lámpával való vadászat épen annál biztosabb, minél sötétebb az éj, mert tapasztalatból tudom, hogy annál bátrabbak, meghittebbek a vaddisznók. Ilyenkor nem olyan rettentően óvatosak már, mint a teljes sötétség beállta előtt. Biztonságban érzik magukat az éj sötét leple alatt.

Mi használtuk e lámpát cserkészeten, lesen, kocsin való menés idején erdőben, utánkeresésnél, nyomozásnál s mindig jó szolgálatot tett, ha kellőképp vigyáztunk a lámpára. Persze, aki használni akarja, ne legyen járatlan a vadtól eredő nesz felismerésében, mert ha nem tudja a szarvas járását megkülönböztetni az őzétől, vaddisznótól stb., hát akkor bizony esütörtököt mondhat a vadászata. Azt is fölösleges talán megemlítenem, hogy a jó szélre ép úgy kell vigyázni, mint máskor is, mert ha szimatot kap az állat, vége a sikernek.

Ezek után legyen szabad újból felvennem megkezdett vadászati leírásom megszakított fonalát.

A teljes alkonyat beállt, az átmenet a közeli koromsötétséghez. Meg kellett indulnunk, hogy még idején érjünk a nagy kukoriczablákhöz, mely határos két oldal-

A fejük határozottan hosszantsávós; nyakuk, törzsük élénken harántesíkos; egyik fajnál a csíkok már keskeny szallagokra hasadoztak és szakadozottabb egészben a mustrázata (hegyi zebra); másoknál még csak a test hátulján szakadoznak a csíkok és rendezetlenül futnak össze (Damarai és Böhm-féle zebra); a Burchell-féle zebra hátulján már elvesznek a csíkok és a quagga már egyszínű hátul, noha teste elején még viseli a szép és eredetibb mustrázat részleteit. Ez az öt faj a lovak fejlődéstörténetének egyik szakaszát mutatja benekünk a mostani kor állapotaiban.

A zebrák ennél többre még nem vittek; a harántesíkolt-ságot elhagyni készülnék mintegy; idővel bizonyára előre haladtak volna még; de aligha élnek addig a földön, mert a művelt ember kulturája már előbb fogja elvágni életük folyamát, mielőtt e fejlődési menet végére értek volna.

Hogy pedig ez az ő útjuk is csak odavezethetett volna az egyszínűség felé, az látszik abból, hogy a velük közelrokon szamarak már tényleg előbbre is jutottak e tekintetben.

A tenyésztett szamár, mely valószínűleg, mint a

4. *Viverra zibetta.*

régibb házi állat, a ló, több fajtól veszi eredetét, általában már csak egyszínű, a hátán azonban még viseli a keresztet, amely ennek az eredeti zebra-mustrázatnak az utolsó maradványa. Mert a test elején, a homlokokon vagy fejtetőn, a nyakszirten, nyakon és a vállon legtovább maradnak meg általában, más állatokon is, az eredetibb rajzok, foltok, csíkok vagy vonások;

színtűgy a fark végén és a lábak alján; vagyis a törzstől legtávolabb eső részekben maradóbak az eredetibb sajátosságok. A macska farka ezért gyűrűzött (harántesíkos) még, holott a törzse gyakran már egyszínű; a ló sörénye azért sötétebb színű még, mint különben a test színe; sőt elvéve még születnek csíkok*), melyek a lábaikon, az ősi zebra-mustrázat utolsó emlékeztető jeleként lábaik alján

mutatnak némi csíkolt-ságot.

Gyakrabban láthatunk olyan szamárcsíkokat nálunk is, melyek lába ily módon és határozottabban csíkolt; sőt kifejlődött állatokon is meglátszik néha még ennek nyoma. Vagyis a szamarak még nem halad-

*) Arábiai lovaknál gyakoribb jelenség ez.

ról az erdővel s melynek őrizetére a bérlő egy éjjeli esőzt fogadott, ki hivatva volt minden kieszelhető lármával felelősség terhe alatt a káros dúvadakat a tengeri táblától távol tartani. Sok eredményt persze sohasem produkált, de azért ma biztonság okáért és a vadászat nagyobb sikere miatt le kellett rendelnünk felelősséggel terhes hivataláról.

Pihenni küldtük s így megszabadultunk a rettenetes lármától, mely elveszi e vidéken a közelében levő vadász minden illuzióját.

A nagy kiterjedésű tengeritábla kicsit lejtős volt. Közepén horpadás húzódott végig, hol a dongásvíz következtében nagyon silány volt a kukoricza. A terepviszonyok lehetővé tették a nesztelen becserkészést, mert a föld puha volt és csak a tengerilevelek erősebb zizegését, suhogását kellett kerülnünk, mit könnyen el lehetett érni bevonulás esetén, mert csak a barázdában kellett egyenesen haladnunk.

A tábla közepén nyugotról keletnek gypes kociút húzódott végig s ezen állapotunk meg, mert északnyugatról lengedezett a szellő.

Szemközt velünk s balkéz felől pokoli sötétség meredt felénk. Az volt az erdő. Onnan vártunk a vaddisznó jövetelére.

A hold még nem jöhetett fel, mert a felhőkön át is észre lehetett volna venni átderengő fényét. Koromsötét-

ség volt. Egymást is inkább sejtettük, mint láttuk, pedig közel álltunk egymáshoz.

Sokáig álltunk így csendesen, türelmesen, beletemetkezve az éjszaka sötétségébe. Kimondhatatlan csend borult reánk, csak a szúnyogok hada dünyögött fülünk körül, de egyéb gyanús nesz nem volt hallható. Haladni kellett beljebb. De ott sem hallottunk semmit. Csak az éjjeli szél zsörtölődött a kukoricza érdes leveleivel, ha olykor erősebben markolt közűjük.

Mentünk megint tovább a puha talajon és ismét megállva, hallgatóztunk. Itt volt valami. Nem is egy, hanem több. Én persze égttem már a vágytól, hogy nappali világosságot gyújtsak a sötétségbe, mert nem tudtam megkülönböztetni itt a kukoriczában a neszt, hogy miesoda állattól eredt. A tapasztalt öreg úr azonban, ki élete kétharmadát töltötte a természet ölén, nem heveskedett. Egyedül ment be a táblába, hogy teljesen megbizonyosodjék a dolog mibenlétéről.

Eltűnt. Magam maradtam. Ha nem sejtettem volna az irányt, amerre ment, azt hihettem volna, hogy a föld nyelte el — oly óvatosan, nesztelenül járta tapogatózó, kémlelő útját.

Nemsokára ott volt mellettem. Azt súgta, hogy szarvasok.

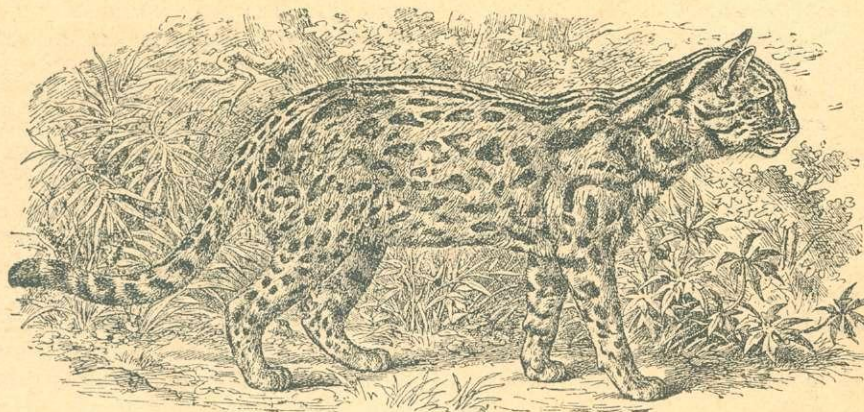
Mentünk újra tovább-tovább, jó messze, hogy ne hasson zavarólag reánk a szarvasok zaja. Sokáig álltunk

tak aunyira előre, mint a tulajdonképeni lovak. Ezért is megvan rajtuk még a kereszt: egy a vállon megmaradt rövid csik és a hát elején meg a nyak élén vonuló, de rendszeren szakadozott hosszanti sávval.

De sőt a vadon élő szamarak egyik-másik faja még elég feltűnő módon viseli ősi származásának bélyegét a lábain látható csikos mustrázat alakjában. Ilyen például a szomáli számarfaj.

Az ázsiai számarfajok inkább már csak egy-színűeknek tekintetők és ezért is a természetes kihálás határán vannak. — Mert a színezetben és a mustrázat elvesztésében, — legalább úgy látszik — a határozatlan szürkés-barnás, sötét színezés és az egyszínűség teljes foka a faj kulminációját jelenti ez idő szerint. A kulminációt pedig követi mindenben, tehát a fajok életében is, a hanyatlás és a természetes elmulás. E kulminációval az élet során rendszeren egyéb és elég feltűnő sajátságoknak nagy mértékű kifejlődése is jár, ami a fajoknak közeledését a vég felé jelenti.

Ilyen sajátság például a testnek saját rokonsága körében való óriás volta. A mostani lófajok is óriások; mert azok a régi ősök, amelyekre egyenesen vissza lehet vezetni leszármazásuk fonalát, csak róka nagysá-

5. *Felis minuta*.

gúak voltak. Ilyen valamely testi sajátságnak aránytalan mértékben való kifejlődése is; például a lovaknál — melyeknek előbb említett őselődei lomha, vastaglábú, lassúmozgású kis állatok voltak — a gyors mozgás szerveinek (a lábaknak, illetőleg egy ujjnak) aránytalan kialakulása.

Ezek a sajátságok: egyes testrészeknek túlfejltsége, az egyszínűség és az óriás testnagyság más rokon fajok arányában, épen a fejlődés útján való nagy előhaladottságnak a jelei. Ez az előhaladottság a természet folyton változó életében, magától érthetően, a faj által elérhető végnek közelségét jelenti e szerint.

De nem csak ez az előhaladottság, amely egy gyors fejlődési menetnek az eredménye is lehetne, alapfeltétele a természetes kihálásnak a fajok életében. Van annak

még egy másik alapfeltétele is; az, hogy már sokat élt legyen a faj, mint ilyen.

Hogy a lovak általában ősrégi fajok, azt könnyű megállapítani. Hiszen azok az előbb említett apró őseik, ha nem is lóalakúak, de mégis olyan formájúak már, hogy a mostani lovak szervezetét és alakját azokra biztosan visszavezethetjük; de sőt már a geológiai harmadkorban éltek olyan fajok, melyek

itt is szűnyogetetőknek. De végre is hallottunk valamit. Mintha zsenge kukoriczát csemesegett volna odabenn valami.

Azután roppant a szár. Letépett megint egy csövet. Halk morgás utána. Többnek kellett odabenn lenni, mert a tengeri nem egy helyen, hanem nagyobb darabon süsögt.

Indulunk, de nem az úton, hanem befelé a barázdán. Előttünk balra lehet a konda. Ott kell lennie. Szerencsére nem volt nagy a kukoricza, hanem vézna, eltörpült, mert különben nehezen juthattam volna előre a lámpával. Lassan mentünk, hogy annál csöndesebben csúszzék le rólunk a levél.

Már nem lehattunk messze tőlük. Mindegyre tisztábban kivehettük a vaddisznók garázdálkodását. Csak az volt a bökkenő, hogy jó, alkalmas helyen fogunk-e megállapodni. Mert ha sűrű kukoriczában vannak, belesülünk a vállalkozásunkba a legnagyobb valószínűség szerint. De hát miért kelljen épen a legrosszabbat az embernek feltételeznie? Hisz a pesszimista világnézetnél nagyobb örültséget nem tudok magának képzelni. Miért keserítse az ember önmagát már előre a kudarczal, hiszen ha megjön, elég bosszúságot okoz akkor is. Az optimizmust sem helyeslem, mert nyomában esetleg szinte kétszeres erővel érezzük a csalódás keserűségét. Nem kell sem a hajnal pírjában, sem a koromsötét éjsza-

kában járnunk. Legjobb a középút, mert sem a meglepetés, sem a kudarc nem hat reánk oly elemi erővel.

Megálltunk. Talán tíz-tizenöt lépésre lehettek tőlünk a vaddisznók. Kitapogattuk a tengeri nagyságát, de abban a pillanatban a hold fénye is átderengett valamicskét a felhőkön, úgy hogy valahogy kivehettük, hogy a horpadásban vagyunk, de már közel a magas, erőteljes növesű kukoricza részlethez. Annak szélén sejtettem a vaddisznókat.

Elhelyezkedtünk. A lámpát felemeltem s a következő pillanatban lekapva a takarót, vakító fény szórta sugarát arra a helyre, honnan a vad neszt hallottam.

Egy göbét és két süldőt láttam. A következő pillanatban már eldördült a fegyver is és a bámuló göbe nagyot sikkantott s helyben összerogyott.

Mintha ördögfiak szabadultak volna el a pórázról, olyan zenebona, törtetés támadt egyszerre. Eltűnt valamennyi egy pillanat alatt, mielőtt igazán megbámulhatták volna a nappali csodás fényességet.

A lámpám egyre halványuló világosságánál vártuk az érkező kocsinkat, mely dőcögve iparkodott felénk. A csösz frissen rakott tüze volt szükség, hogy a kocsis elvégezhesse a zsigerelet, mert a készenlétben tartott második lámpa nélkülözhetetlen volt a hazamenetelnél . . .

határozottan lóformájúak voltak és már a tarandszarvas idejében, tehát a jégkorszakot követő időben, szelídített állat volt a ló Közép-Európában, mert az ősember vadászatain lóháton űzte a szarvast.

A fajoknak kulminálását rendszeren az egyének számának rendkívüli módon való felszaporodása vezeti be; szintúgy a variálásnak nagy mértéke, ami számos nagyon közel rokon s illetőleg egymáshoz nagyon hasonló fajoknak vagy varietásoknak keletkezését okozza.

Ezt a jelenséget is biztosan megállapíthatjuk a lovak fejlődésének történetében; bizonyítja ezt nemcsak az a szerfelett sok megkövesült csontmaradvány, melyet Észak-Amerikából ismerünk és melyek alapján a tudósok épen az ősi fajok formáját rekonstruáltak; de még inkább igazolja az a 40.000 ásatag lócsontváz, melyet Solutré (Franciaország) mellett egyhelyütt találtak és mely valamely eredetibb állapotban levő lófajnak a maradványa, mert a lábaknak kézközépesontjain az ősbibb háromujjúság jele még felismerhető. (Úgy látszik, ott valóságos lómészárlást vittek végbe az akkori idők ősberei.)

A fajok kulminációját azután követi a variálásnak megcsökkenése és az egyének számának hirtelen megcsappanása. Egyik-másik faj a szűk rokonsági körből ki is marad; mindinkább fogy az egyének, a varietások és fajok száma a családfán; végre egymásután kihalnak. Ez az „egymásután” természetesen nemcsak évszázadokra, de évezredekre is kiterjeszhető, — ilyen évezredekben haladtak, vagy haladnak most azok a csekélyszámú lófajok, melyek napjainkig még megmaradtak már eltűnt rokonaik közül; biztos kihalásuk felé közelednek azóta.

Már csak kevés élő fajunk van, az ősrégi fajszámhoz arányítva; máris megcsökkent az utolsók egyénszáma is. Csak a tenyésztett ló van ismét gyarapodás félben, — de ezt a tenyésztés, az emberi gondozás teszi, mely a fajok létérti küzdelméből kiemelte ezt a valószínűleg keverék-fajt.

Kiemelte, hogy használhassa, szaporíthassa, fejleszthesse újból; és a ló szabadságának elvesztésével megváltotta, megnyújtotta örökös rabságát, kinlódásteljes élete végét. Megszelidülése árán szerezte mostani nehéz sorsát, melyet bármily fényesen kezd, mégis kegyetlenül elcsigázva fejez be.

Teljes mértékben valóságos háziállattá alakult már át; hiszen valószínűleg ép oly régi vadásztársa volt az ősembernek, mint a kutya. Magán viseli a házi állatok minden közös jellemvonását, amelyek

közé az atavizmusba való hajlás is tartozik. Régi sajátságok, melyek már szünőfélben vannak a faj életében, vagy már általában el is múltak, azok újból jelentkeznek szórványosan vagy sűrűbben a szelídített faj egyes példányain. Innét van az, hogy néha, igaz, csak nagy elvétve, láthatók olyan lovak is, melyek a lábukon a zebra-mustrázat egyes csikjainak nyomát viselik. Ismeretesek esetek, hogy az ősrégi háromujjúság nyoma is mutatkozott ismét a csikókon; a foltos lovak pedig nem is ritkák. Az almásszürkén, némelyiken, a bár határozatlan és rendezetlen kerek foltok a szétfoszlott harántcsikoltság elemeire könnyen visszavezethetők. Ezek visszatérő ősi jelek.

De ilyenek tekinthetjük a fehér csillagot a homlokukon is, vagy a fehér foltot az orron. Ez az utolsó zebra-mustrázatnak újból jelentkező részlete, mert a mustrázatban nem a szín határoz, de a rajznak alakja és helyi kifejlődése. És hogy ez a hosszú folt a tenyésztett lovon nem fekete, hanem fehér, az könnyen érthető; mert hiszen a háziállatoknak jellemvonása épen az is, hogy főképen a sötétszínű részeik könnyen átcsapnak a fehérségbe. Ezért fehérfoltosok és tarkák a tenyésztett állatok; sokszor és néhol kimutathatóan pedig épen ott van a fehér foltnak a határa, ahol eredetileg (ősibb állapotban) egy sötét rajznak széle volt (macskákön kimutatták.)

A keselylábú (fehér alsó része a lábaknak) lovak azért oly gyakoriak, mert a zebra-mustrázat utolsó sötétszínű nyoma bizonyára a lábak alján vonult össze és ez most újból jelentkezik, de — háziállathoz illően — fehér színben. Hogy az európai lovak nem is oly régen (geológiai időszámítás szerint) hagyták el mustrázat tekintetében a zebra-állapotot, azt élénken és kétségbevonhatlanul igazolja egy régi, csontba vésett rajz, melyet, mint a tarandszarvas-korszakból való emléket, a Lourdes melletti barlangban 1892-ben találtak.

Ezek az ősi állatrajzok konturvonaljaikban általában elég hűek, néha művésziesszen igazak és a le-rajzolt állat karakterét emelik ki. Tudjuk ezt sok ilyen ásatag rajzból ítélve. Ez a lourdes-i rajza a lónak pedig, nemcsak hogy bár határozottan ló, mégis némi vonását a zebrának, vagy számárnak is mutatja a konturjaiban, de határozottan csikoltságot is ábrázol, még pedig ennek a csontba vésett lóalaknak a nyakán és a fején. Keresztvonása is volt a vállán a rajz szerint. Az akkori művésznek modellje tehát európai ősló volt ugyan, de a quaggát már túlhaladott állapotban, mert már csak teste legelején volt csikos.

(Folyt. köv.)

A hesszeni légy.

(Cecidomyia destructor.)

Ez szúnyogforma kis legyecke, mely úgy Európában, mint Amerikában is a búzatermésben már többször egész vidékekre, sőt országokra kiterjedő pusztításokat okozott. A jelentéktelen kinézésű rovar oly módon válik kártékonyná, hogy kukacjai a fiatal búzaszárakat meg rongálják és tönkre teszik. Csekélyebb mértékben élőködnek a rozs- és árpavetésekben is. A rovar nősténye parányi tojását ősz elején, szeptember havában a vetések leve-

6. *Felis marmorata*.

leire tojja; a tojásból kikelő kis kukaczkok a szár és a levélhüvely tövében megtelepedve, a gyöngé szár nedvét szívogatják. Az ily nagyobb mértékben megtámadott zsenge növénykének ennek folytán elsárgulnak, elfolyadnak és kivesznek.

A hesszeni légynek ősszel (augusztus elejétől október hó közepéig), hogyha az időjárás meleg és kellőképen esős is, két, esetleg több nemzedéke is lehet (hiszen egyik-másik ivadéka 14—16 nap alatt is elérheti teljes kifejlődöttségét.) És ebben a gyors és tömeges szaporodásban rejlik a veszedelem. Nem esoda ezután, hogy a szépen kikelt vetés 2—3 hét lefolyása alatt tökéletesen kipusztul.

A hesszeni légy kukaczkai (teljesen kinőtt korokban 3 mm. hosszúak) a szárakban a levélhüvely védelme alatt telelnek és ott hosszúkás idomú, barnás bábokká változnak, melyekből a 3 mm. hosszú fekete legyecskék április havában bújnak ki. Alig hagyta el a kis légy bábtaakaróját, csakhamar párosodik s a nőstény azután haladéktalanul megkezd a tojásrakást. E célra a már szárba indult őszi vetéseken az alsó leveleket, a tavasziakon pedig a gyökérleveleket választja ki és tojását felső lapjukra helyezi. A parányi tojásokból, melyek szabad szemmel alig láthatók, a fiatal és lábatlan kukaczkok már néhány nap múlva kikelnek és azonnal az illető levél tövéhez húzódnak; odaérve megállapodnak s a levélhüvely védelme alatt töltik lárva-állapotuk egész idejét.

Hogyha meleg és esős a tavasz és akad kevésbé fejlett búza, akkor a hesszeni légynek tavasszal is 2—3 nemzedéke lehet, ezek azonban nem egyszerre rajzanak, hanem csoportonként, akként, a miként az idő kedvez nekik. Egy része a hesszeni légy bábjaiknak elhever egész nyáron át és nem kél ki; más része, amelyet esetleg harmat, eső ért és ha az idő is meleg, kikel és szaporít. Ez magyarázza meg azt, hogy a zöld tarló, vagy pl. jégeső után az árva rozs nyár derekán (julius végén, augusztus elején) is igen fertőzött lehet e rovarról.

A tavasszal megtámadott őszi vetésekben tehát a hesszeni légy alulról fölfelé az első, vagy második bütyök fölött található; a tavasziakban ellenben éppen úgy, mint őszkor az őszi vetésekben tapasztalhatjuk, közvetlenül a gyökér fölött van letelepedve. Míg azonban ősszel a megtámadott gyöngé szárak, mint fönnebb láttuk, mind kivesznek, addig az tavasszal nem esik meg, mert a kukaczkoknak rendszeren nem sikerül már a megerősödött növényt egészen megölni. A növény szár tovább nő tehát, de a tápláló nedvét szívó kukaczkok letelepedése helyén annyira meggyengül, hogy később nem bírja el a szalmaszal súlyát és előbb-utóbb eltörik. Az ilyen gabonaföld azután olyan, mintha valaki készakarva össze-vissza gázolta volna; a gyöngén kifejlődött kalászkok is jóformán mind üresek.

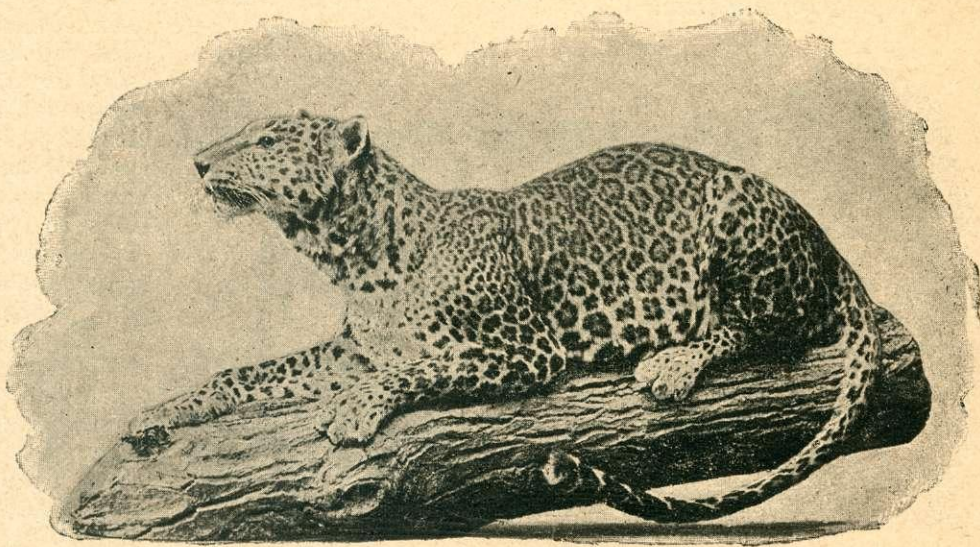
E szerint a hesszeni légy kárt tehet ősszel és tavasszal is. Hogy a kettő közül me-

lyik nagyobb, az attól függ, hogy mikor kedvezett a hesszeni légynek az időjárás jobban! Annyi bizonyos, hogy a kár egyaránt nagy lehet akár ősszel, akár tavasszal.

Habár a hesszeni légy újabban Magyarországon nem okozott országos károkat, mégis egyrészt, hogy a veszedelem újból való elhatalmasodásának, másrészt, hogy a netalán mégis itt ott lappangó kis fertőzésnek elejét vegyük, feltétlenül szükséges, hogy minden gabonatermő vidéken az ezen kártevő ellen legolcsóbb, de egyúttal legjobb eredményt adó óvó eljárást évről-évre állandóan alkalmazzuk. Ez az előzetes eljárás a csalogatóvetéseknek alkalmazása. Alkalmazásuk ideje az aratás és az őszi vetés ideje közé eső időszak.

A csalogatóvetések abban állanak, hogy minden táblában, mely gabonaneművel volt bevetve, vagy amely mellett az ilyennel bevetett tábla volt, már augusztus utolsó, vagy szeptember első napjaiban több helyen 8—10 barázdányi őszi gabona vagy árpa vetendő, mely célra a legsilányabb minőségű, de minden gyommagtól és kivált a golyóüszögtől (*Tylenchus*-vagy *Anguillula*-tól) tiszta vetőmag is használható. Ezek a csalogatóvetések arra valók, hogy a hesszeni légy ezekbe rakja tojását. Minthogy pedig ősszel (augusztustól október közepéig) a hesszeni légynek — mint láttuk — két, esetleg több nemzedéke is lehet, azért tanácsos a csalogatóvetést is esetleg 2—3 ízben megismételni. Az ilyen csalogatóvetés azután, ha a hesszeni légy fehér kukaczkát (álczáját), vagy barna bábját benne találjuk, azonnal, de okvetlenül a rendes vetés előtt jól alászántandó, ügyelve arra, hogy a csalogatóvetés minden szála tökéletesen föld alá kerüljön és belőle a légyraj sem az ősz folyamán, sem a jövő tavasz elején ki ne szállhasson, hanem a föld alatt elpusztuljon. Igen ajánlatos az ilyen alászántott csalogatóvetésnek a lehengerezése is.

A csalogatóvetéssel egyazonos jelentőségű az aratás után kizöldült szántóföld (u. n. zöld tarló, árva búza, árva rozs), a mennyiben a nyár végén, vagy ősz elején rajzó hesszeni légy ellepi ezt a zöld tarlót is és úgy él benne, mint a csalogatóvetésben. Ez oknál fogva tehát az ilyen vetés (zöld tarló) a rendes őszi vetés előtt, vagy még korábban csakúgy alászántandó, mint a fönnebb ismertetett csalogatóvetés.

7. *Felis leopardus*.

Minthogy a légy második nyári nemzedéke szeptemberben szokta tojását lerakni, tanácsos, hogy az őszi vetést minél későbbre (október 12-ike utánig) halaszszuk, hogy mire a vetés kikel, a legyeknek már semmi nyomuk se legyen.

A hesszeni légytől nagyobb mértékben megroggált és tönkretett vetéseket legczélszerűbb kora tavasszal minél előbb jó mélyen leszántani. Ezzel nemcsak azt érhetjük el, hogy a légy bábjai megsemmisülnek, hanem azt is, hogy az illető földterületet, amelyről különben is silány termést kaptunk volna, még másképen is ki lehet használni.

A hesszeni légy kártétele miatt kiszántott földre tavasszal ne vessünk megint búzát, vagy rozsot, hanem természetünk benne valamely kapás növényt (ide számítva a tengerit is), amelynek a hesszeni légy nem árt, mert nem él benne.

A nyári nemzedék kipusztítására ajánlható a tarló leégetése; és mert a bábok a gabonaszárak alsó büttykén vannak elhelyezkedve, tanácsos ilyen esetben hosszú tarlót hagyni, hogy akként valamennyi báb pusztuljon el.

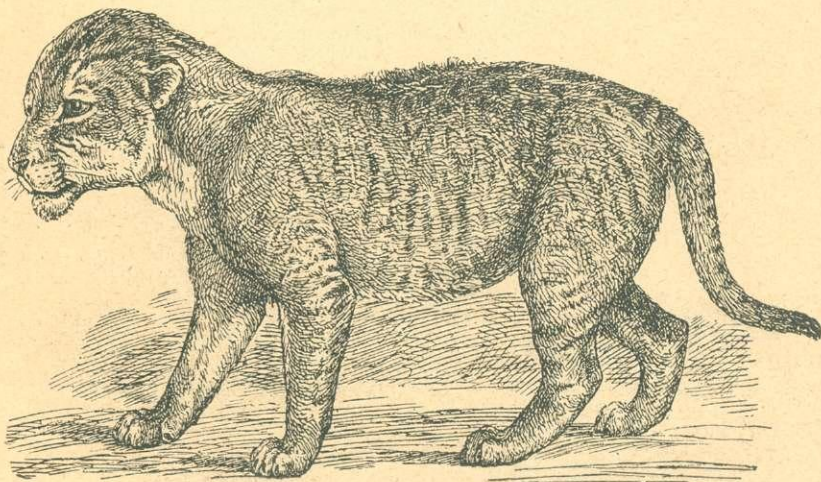
Sokkal czélszerűbb ennél, ha a tarlót aratás után azonnal mennél mélyebben leszántjuk, mert ezzel az eljárással egyszerre megakasztjuk e légy további fejlődését és megvédjük az őszi vetést e kártevő őszi támadásától is. (A tarló mielőbbi alszántása különben is az okszerű gazdálkodás legfőbb kelléke.)

Mindezeknek a védekezéseknek azonban csak akkor lesz kellő eredményök, ha azokat nemcsak egyes gazdák, hanem a megtámadott vidéknek lehetőleg valamennyi birtokosa alkalmazza.

Zergevadászaton.

Nemcsak külföldön, de szép hazánkban is sok szenvedélyes Nimród van, ki csak hírből s leírásból ismeri a valóban fárasztó, de annál izgatóbb zergevadászatot.

Nekünk hazánk délkeleti részében bőven van alkalmunk gyakran vadászhatni a legmagasabb hegyrégiókban élő e figyelmes vadra, mert hiszen mi, kik kora ifjuságunktól kezdve folyton mászszuk az égbe nyúló havasok gerinceit, fel sem vesszük, ha 4—5 órát kell hegyre felmászni.

S. Oroszlán-kölyök.

A rónán avagy pusztán felnőtt vadásznak ez már szinte gigászi munkának tűnnék fel, ha a hegyóriások aljából feltekint oda, hol nyáron a zergék tanyáznak s maga sem hinné el, hogy oda egyhamar feljuthat. Pedig mily szép odafönn a természet. Néma csend honol ott, oda már nem hallatszik fel az emberi kéz alkotta gyarak zakatolása, még patakok zúgása sincsen ottan. Olyan odafenn minden, mintha élő lény nem létezne. Pedig megvan ennek az álomba ringató csendességnek is a kedvelője: a zerge, mely háborítlanul szeret legelni kis csapatban a járhatlan szirtek törpefenyői közt, hol elegendő táplálékot kap a havasi füvekben és flórában. Csak ott érzi magát otthon, biztonságban, kora tavasztól kezdve a zord idők beálltaig ott találni őket, amikor azután a nagy hó őket az alantabb fekvő tülelű erdőkbe leszorítja s itt kénytelen farügyekkel kihúzni az aránylag hosszú és rendesen kemény telet.

Legszebb vadászata október hóban esik, midőn jó húsban vannak és gidái is szépen kifejlődtek. Nagy gyorsasággal ugrálnak át a sziklahasadékokon, ha lövés történik, avagy kutya hajtja őket. Bámulatos ügyességgel szöknek át egyik meredek szirtről a másikra, úgy hogy azt hinné az ember, hogy röpül.

Egy élvezetes vadászatomat akarom leírni, melyet pár évvel ezelőtt tettem az égbe nyúló „Bucsecs“ hegyóriás egyik szirtkatlanjában, a „Malajesten“. Hármán voltunk vadászok, valódi fiai a sportnak, edzettek, fáradságot nem ismerők, kik nem félnek sem ködtől, sem esőtől, sem a sötét éjszakától. Őszre járt az idő s a sárguló hulló falevelekből már vastag takaró képződött az erdőkben. A juhnyájak már lejöttek a havasról a rétekre s az erdei szalonkák is leérkeztek, de az őszi esőzés még nem állott be, mivel akkor ott fenn nagy ködök járnak s vezetővel is nehéz eligazodni.

Tartós szép időre volt kilátás s ez kellett nekünk. Két oláh vezetőt vittünk magunkkal, zergére betanított kopókkal Rozsnyóról, kik esküdöztek, hogy oly helyre visznek, hol biztos a zerge, csak jól kell lőni tudni.

Mi mindhárman biztosítottuk az atyafiakat, hogy csak mutassanak nekünk lőtávolságban zergét, a többit majd elvégezzük mi.

Egy szombat délutánján indultunk el szekereken Rozsnyóról s alig egy órai hajtás után megérkeztünk a malajesti katlan aljához. Az elemózsiát a két vezető közt elosztva, három órai folytonos meredek mászás után kezdetben lombedőn, később fenyesen áthaladva, elértük a Kárpát-egyesület menedékházát, melyet az előzetesen elkért kulccsal felnyitottunk és abban pattogó tűz mellett sokáig elbeszélgettünk. Korán kellett pihenésre térnünk, mert az idősebb vezető szerint éjfél után egy órával indulnunk kellend, hogy a forráshoz járó zergékre sikeresen leshessünk.

A tüzet eloltva, csendben lefeküdtünk. Semmi hang, csak a nagy suholy huhogása hallatszott be a távoli szirtekről. Teljes szélesend volt s amidőn éjfél után ismét talpon voltunk, a csillagok ragyogása tudatta, hogy szép őszi napunk lesz.

Éjfél után kettő körül suttogva és lassan haladtunk a tekervényes ösvényen mind feljebb és feljebb s valami két órát mehetünk így, mikor az egyik vezetőnk megállt és

csöndesen meghagyja társának, hogy a kutyákkal, melyeket láncon vezetett, maradjon itt, míg teljesen világos lesz. Mi pedig négyen csak mentünk, helyenkint megállva, rövid pihenőket tartva. Egyszerre világosabb lett előttünk, körülbelül négy óra lehetett. Világot gyújtani nem lett volna tanácsos, minthogy a zergék tanyája közelében voltunk a katlanban. — Egy kissé hajnalodott már, amit vezetőnk is észrevett és gyorsabb menetre buzdított. Még pár perc és ott voltunk a szirtek közt, nem messze a forráskától, melyet a zergék vezetőnk szerint reggelente felkeresnek.

Félkör alakban állított fel minket, mindenikünknek biztos fedezetet keresve s lelkünkre kötve, hogy csak jól löjjünk.

Ő maga épen mellettem guggolt le egy törpefenyő mögé s figyelmeztetett, hogy a zergék dél felől szoktak felbukkanni, mivel ott van a rendes járásuk. Jó hangulatban, reményteljes várakozásban teltek a percek, midőn oldalt tőlünk egy kis zörejt hallottam a hógörgeteg fölött. Odafordítom tekintetemet s egyidejűleg hallom vezetőnk suttogását anyanyelvén: „No uram, jönnek a zergék.“

Örömtelten és kíváncsian előrehajoltam, de vezetőnk majdnem siró kérésére ismét elfoglaltam előbbi helyemet. Most már több apró kő gurult le a meredeken s oh öröm, két szép kampós szarvú, barna színű állat lépkedett óvatosan oldalt lefelé a forrás irányában. A vadászszenvedély tetőpontra hágott, fegyveremmel már kerestem a célpontot. A zergék megállottak, figyelnek talán, megéreztek minket, — egyikük épen oldalt áll, mozdulatlanul, mintha oda volna növe. Tovább nem állhatom ki. Lapoczkáját megcélozva, eldördül a lövés... a szép zergebak nagyot ugrik s a görgetegen majdnem előnkbe vergődik. Társa könnyed szökésekkel tűnik el szemünk előtt a sűrű henyeenyősbe s a katlan sziklaóriásai százszorosan adják vissza a fegyverdőrejt.

Pár perc alatt együtt vagyunk s van öröm bőven. Golyóm lapoczkáján futott át s rögtön megölte. Ekközben megjött a kopókkal a másik vezető is. Reggelizés következett, kedélyes társalgással. A bakot a henyeenyők közt elrejtettük és egy órai pihenés után a tulsó katlanba indultunk. A vezetők egymással tárgyaltak s a kutyákat vezető elmaradt, hogy egy alantabb fekvő úton menjen át s ott az-

után a kopókat elbocsássa. Most már hajtásról volt szó, melyben nekünk a szorosokat kellett elállanunk. Egy jó óráig haladtunk, egyikünket egy keskeny sziklaösvényre állított fel vezetőnk, másik társamat egy gerinczre, engemet pedig egy meredek oldalon hagyott s megmagyarázta mindenikünknek, merről várhatjuk a futó zergéket, hozzátéve, hogy most már azután csakugyan jól löjjünk, mivel a zerge csakúgy rohan és ugrik s golyóval így nehéz löni.

Megnyugtattuk, hogy legyen nyugodtan, mert ilyen nem mindennapi vadnak jól meg szoktuk nézni az oldalát.

Nem telt bele egy fél óra s már hallatszott alattunk a mélyben a kopók hangzatos csaholása, mely visszhangzott a szomszédos szirteken.

Ugy álltunk ott a sziklához tapadva, mint a lesben álló hiúz.

A kopóhajtás egyre közelebb hallatszott, de még semmi sem látszott. De nini, mi ez... álom vagy való? Ott három, itt két zerge rohan fel a sziklák közt. Egy lövés s utána még egy — a zergék visszafordulnak s alattam oldalt akarnak eliramodni. Egyik meg akarja előzni gyorsaságban a másikat. Veszteni való időm nincsen... újra dördül fegyverem s az egyik zerge elmaradoz, gyorsan még egy lövést s a zergém lebukik a 20 méter mély szakadékba... eltűnt szemeim előtt.

Helyemet nem hagyhatom még el. Kis vártatva vezetőnk hátára véve czipeli az egyik társam által ép most elejtett szép zergét. Hát hol a tied? fordul felém! Én meg nagy büszkén lemutatok a mélybe, hogy lent kell feküdnie a szakadékban. Egy sziklapárkányról vezetőm lenéz s kalapját lengetve kiáltja: „Megvan jó uram“ s alulról kerülve, az is a miénk lesz.

Társa segítségével azután nehezen bár, de mégis kibozták. Ez is, mint első prédám, zergebak volt.

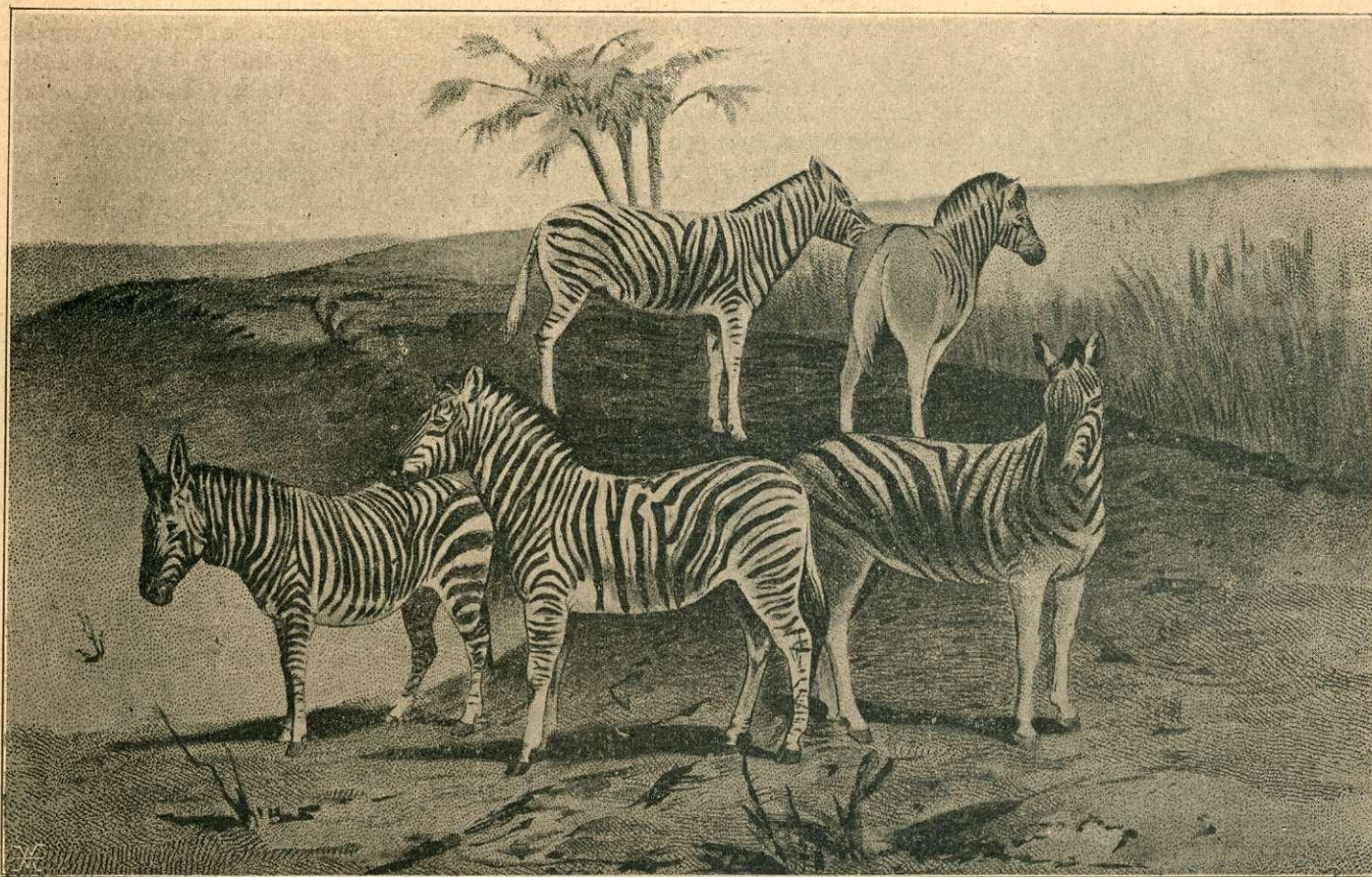
A páratlan sikerű vadászatot befejezve, vidáman és jó kedvvel szállottunk le, útközben magunkkal levive az első bakot is a menházhoz.

Nehéz feladatunk volt a három zergét a „Malajesten“ levinni. Mire leérkeztünk a „Bucsecs“ lábához, a réten már szekereink vártak, melyekre felczihelődve, fáradtan ugyan, de annál jobb kedvvel indultunk haza, hisz élvezetes vadászataink naplójába egy sikerült és emlékezetes napot jegyezhetünk fel.

Lázár Lajos.

9. Felis domestica.

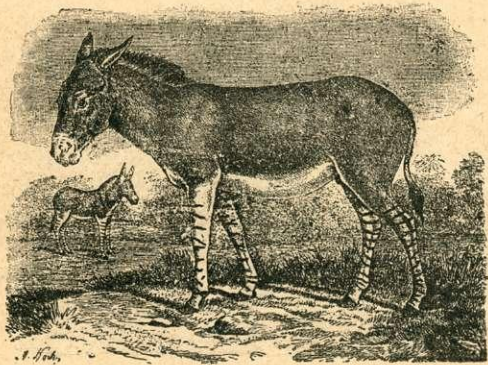

10. Afrikai csíkos lovak.

Apró közlemények.

Két fiatal hiuzkölyköt ejtettek fogságba nem régen Nagy-Szeben vidékén, a feleki havasok erdejében. Két odavaló román parasztember fogta el őket és Nagy-Szebenben a piacon adta el. A mostani tulajdonosuk szintén szeretné értékesíteni az érdekes két fiatal állatot. Kapott is ajánlatot a budapesti és külföldi állatkertektől, de magasabb összeget (250 koronán felül) óhajt elérni velük. Úgy látszik, valamelyik külföldi állatkert fogja megszerezni ezeket, mert a mi állatkertünk ily magas árat nem adhat, mivelhogy nincs oly szerencsés anyagi helyzetben, mint a külföldiek.

Érdekes a két paraszt embernek az az állítása, hogy amikor lehozták a kölyköket a magas fekvésű

11. Szomáli számár. (*Equus asinus somalicus*.)

erdőből, akkor a két öreg hiuz folyton a közelükben volt és kerülgette őket; de támadáshoz még sem volt bátorságuk.

A hozzánk érkezett leírás szerint elmosódott csíkok (talán foltosok) láthatók a fiatal hiuzokon, amelyek különben igen friss és oly élénk viselkedésűek, hogy jó fotografiai képet még nem lehetett róluk készíteni. Azonban reméljük, hogy mégis nemsokára képen is bemutatjuk a két ritka kis bestiát t. olvasóinknak.

*

Indiai állatok érkeztek ismét intézetünkbe kitömés végett. Már több ízben keresték fel intézetünket messze földről, ott vadászó előkelő vadászok és társaságok, hogy az elejtett vadász-zsákmányukat preparálva, megőrzésre alkalmassá tegyék. Így Indiából is már több év óta nagyobb szállítmányok érkeztek hozzánk. A legutóbbi küldeményben, számos apróbb állattól és madaraktól eltekintve, 6 darab nagy maláji medvebőr, 8 antilopbőr és 2 óriás krokodilus keményre szárított bőre volt. Különösen ez utóbbiak érdemesek megemlítésre, mert mindegyikük 6 méter hosszú, amiért mindenesetre ritkaságszámba vehetők. Most készültünk el kitömésükkel és hazaszállításukról kell gondoskodnunk. Az egyik *Taxis* herceg tulajdonát képezi, a másik pedig a gráci múzeumnak van szánva, mert az Indiában járt szerencsés vadász, aki golyólövessel ejtette el, annak szánta ajándékképen.

Augusztus végén.

Legforróbb, legfüzesebb csókját
A nap most osztja szerteszéjjel,
A földet lázasan ölelve
Forró szerelmi kéjjel.

Amennyi fénye és tüze van,
Az mind a földre árad
S nem ad neki a föld cserébe
Se dalt, se rózsaszálát.

Csak türi szóflán, türi némán,
A nagy szerelmi lázát.
Nem adja vissza a nap csókját
S ellene föl se lázad.

Bágyadtan csüng levél a lombon,
Ütszéli por belepte.
Lihegve gubbaszt a madár is,
Csak itt-ott száll egy lepke.

Egykedvűn hallgat a fermészet
A hő szerelmi szóra.
Talán megérzi, hogy közelg már
A végső búcsu-óra.

FELEKI SÁNDOR.

Szerkesztői üzenetek.

G. Z. úrnak. Simongát. A beküldött két gém neve: *Ardea comata*. selymesgém. Elég gyakori hazánk délibb megyéiben. Az öreg példányok, különösen a hímek, élénkebb színezetűek. Fákön fészkel rendszeren. Nádasok közelében levő fákra szívesen letelepszik csapatosan s különösen a fiatalok órahosszat szoktak ott gubbasztani. Nem félénk és ezért könnyen megközelíthető. Az ön megfigyelése különben helyes. — **Dr. H. Gy. úrnak.** A kubikgödörökben sok érdekes állatot lehet találni; az apró rákfajoknak és más vízi gerincztelen állatoknak változatos faunája tömörül össze ezekben az időnkint kiszáradó gödörökben. Vannak olyan rákfélék is, melyek csak időnkint kiszáradó pocsolyás vizekben kelnek ki és élnek meg és ezek közé tartozik éppen a beküldött állat is. Ennek neve: *Apus cancriformis*; egy másik, ehhez mindenben hasonló, de kisebb fajunk is van, amelynek tudományos neve: *Apus productus*. — **Dr. Daday Jenő** műegyet. tanár írt ezekről az állatokról több tanulmányt. — **S. I. főerdész úrnak.** Önnek is szól az előbbi üzenet. Ha a vízben látott sok apró életet nagyítóval tanulmányozni akarja, akkor első sorban ajánljuk önnek, hogy egy kisebbszerű mikroszkópot szerezzen (körülbelül 100—150 korona értékben) és intézetünk kiadásában megjelent *Lendl-Kohaut* „A mikroszkópi gyakorlat elemei“ című kis munkát (9 korona). Ha belefogott, szívesen adunk tájékoztatást az idevágó magyar irodalom tekintetében is. — **B. úrnak.** A beküldött fotografiákat köszönjük; a hozzátartozó értekezést át fogjuk dolgozni és legközelebb közzéadni. A jövőben kérjük, hogy minél egyszerűbben írja le megfigyeléseit; a terjedős fejtegetések nem válnak hasznára az ilyen ismertetéseknek. — **Cz. G. P. úrnak.**

Kívánságát nemsokára teljesítjük és a magyarországi gém-fajok tüzetes leírását fogjuk hozni. — Apró közleményét érdekesnek találjuk. — **Kezdő preparátor.** Ajánljuk az állatok kitöméséről szóló útbaigazító könyvünket (3 kor.), valamint az intézetünk kiadásában megjelent madárhatározót (4 kor.). — **Ilka.** Névtelen levelekre nem válaszolunk. — **S. és R. uraknak.** A kéziratokat megkaptuk, köszönjük.

A tisztelt vadászközönség szíves figyelmébe ajánljuk

PREPARÁLÓ INTÉZETÜNKET.

Gondos, művészi preparáció, természetű kivitel, tartós munka,
jutányos árak.

Vasuti szállítmányba nem szabad levelet tenni; céllirányos ügy a szállítólevélre mint a csomagra ráírni: „Friss állat kitömésére“.

Az állatok lehetőleg friss állapotban és nyüzsatlanul küldendők be annak megjelölésével, hogy miképen kívánják azok preparálását (állványra, falra, szőnyeg, fali dekoráció, tablettára, nyitott vagy csukott szárnyal, stb.) Nagyobb emlősök, (pl. medve, zerge, farkas, stb.) kizsigerelendők; csak 10 kilónál nehezebb csomagok küldendők vasúton (gyorsárúként). Pontos címet és esetleg a vasuti állomás megjelölését kérjük.

Dr. Lendl Adolf preparatóriuma

Telefon 194.

Budapest, II., Donáti-u. 7.

Telefon 195.

Intézetünkben kapható könyvek:

<i>Lendl</i> , Állatok kitöméséről,	3 kor. — fill.
<i>Kohaut-Lendl</i> , Mikroszkópi gyakorlat elemei, 2 kötet	9 „ — „
<i>Kohaut</i> , Madármeghatározó	4 „ — „
<i>Méhely</i> , Magyarország denevérei	10 „ — „
<i>Lakatos</i> , Császármadár	— „ 60 „
„ Vadászhit	4 „ — „
„ Vadászati és Madarászati Emlékeimből	6 „ — „
„ Nappali orvmadarak	3 „ — „
<i>Gyórfy</i> , Növénygyűjtés	— „ 60 „

„A Természet“ VI. és előbbi évfolyamaihoz való **bekötési táblák** intézetünkben megrendelhetők, darabonként 2 koronával.

„A Természet“ I. és II. évfolyamából néhány teljes példányt visszavált kiadóhivatalunk. Esetleg ez évi új évfolyammal szolgálunk helyette.

Fészkelő házikók.

1. Czinégének, csuszkának, kerti rozsdafarkúnak, kis harkálnak, nyaktekeresnek, örvös légykapónak és fakúsnak való házikó darabja 60 fill., 10 darab 5 kor.

2. Szürke légykapónak, házi rozsdafarkúnak, barázdabillegetőnek való házikó darabja 50 fill., 10 darab 4 kor.

Erre vonatkozó megrendeléseket az

„Állatvédő Egyesület“ Kőszegen

készségesen elfogad.

Relief-képek, kitömött madár festett hát-
térrel, gondos kivitelben, to-
vábbá intézetünkben preparált **nagy sasok** és **uhuk** kü-
lönöző állásban, mint kiváló szép **szobadíszek** mindig
raktáron vannak s intézetünkben bármikor megtekinthetők.

Tapasztalt vadászok kutyáikat **Fattinger**
a vadászidény előtt és közben
húsrostos kutyalepényével etetik.

Fattinger húsrostos kutyalepénye az egyetlen állateledel, amelytől a kutyák állandóan egészségesek, erősek és kitartóak. — Fattinger húsrostos kutyalepényét a kutyák mindenkor igen szívesen élvezik és a legkiválóbb kutyatenyésztésekben, a bécsi, budapesti és prágai állatgyógyintézetekben, szóval mindenütt, ahol az állateledelt helyesen meg tudják itélni, már évek óta használják. A beszerzése ennek az ezerszeresen megdicséret állateledelnek — az olcsó ára következtében — minden kutyatulajdonosnak lehetséges. Bővebbet egy a kutyák ésszerű táplálásáról szóló füzet tartalmaz. (Ingyen és bérmentesen.) **Ára 50 kg.-kint 22 korona, 5 kg. bérmentes csomag 3 korona.** — Kérjen prospektust és árjegyzéket Fattinger egyéb kitűnő állatedeleiről fiatal kutyák, fáczánok, házi szárnyasok, pisztrángok, csukák, madarak stb. részére.

Fattinger & Comp.
— állateledel-gyára —
Wien (Récs), Wieden 3.
140 első díj!
Rossz utánzatok is léteznek!
Budapesti raktárak:
Zubek Bertalan és Tsa
IV., Muzeum - körút 29.
Geittner és Rausch
Andrássy-ut 8. sz. alatt.

MAGYAR TANSZERKÉSZÍTŐ-INTÉZET

FELDMANN GYULA

BUDAPEST, VI., FELSŐ-ERDŐSOR 5.

(TELEFON 17—23.)

— Minden irányú iskola t. vezetőinek, —
tanárainak és tanítóinak szíves figyelmébe ajánlja

— hazai saját gyártású —

fizikai, kémiai, természetrajzi és geometriai tanszereit.

Üvegtechnikai intézet.

Szakszerű tanácsesal és tájékoztató költségvetéssel szívesen szolgálunk iskolák felszerelése alkalmával. — Újabb szerkezetű tanszerek elkészítését és tanszerek javítását elvállaljuk; mechanikai és üvegtechnikai precíziós munkákat elfogadunk.

Árjegyzékek ingyen és bérmentve.

„A m. kir. Vallás és Közoktatási Minister a Feldmann Gyula-féle physikai és kémiai tanszergyárat és üvegtechnikai intézetet a zenemű beszerzési forrásokul ajánlott hazai cégek közé utólagosan felvette.“ (Hivatalos Közlöny X. II. 229.)

„A m. k. Vallás és Közoktatási Minister Feldmann Gyula budapesti tanszergyáros által készített természettani eszközökből a részletes jegyzékben felsorolt physikai alap- és kibővített felszerelési jegyzéket a népiskolák számára tanszerül engedélyezte és az engedélyezett tanszerek jegyzékébe felvette.“ (Hivatalos Közlöny. X. 17. 360.)
(40782—1902.)

Mint szőlőnagybirtokosok

ajánljuk kiváló minőségű hordó- és palackborainkat, melyek mint a ménes-magyarádi borvidék **gyoroki**, valamint a család **vadkerti és vámospércsi** nagy kiterjedésű szőlőbirtokainak kifogástalanul tisztán kezelt saját termése kerülnék forgalomba.

Ezen borok kitűnő voltáról számos elismerő levél tesz tanúságot, egyebek között a következő: „A nekem küldött jó borokkal minden tekintetben igen meg vagyok elégedve s így azokat minden vadászembernek szívesen ajánlom“. Novotny J., cs. és kir. szab. fegyvergyár, Prága.

Kívánatra borminták küldetnek. Árjegyzékek ingyen és bérmentve állnak rendelkezésre.

Andrényi Kálmán utódai
Aradon.

Faj-galambok, bel- és külföldiek, kiállításon ki-
tűntetett ivadékok, darabonkint
3 koronáért kaphatók. Czím a kiadóhivatalban.

Eladó

2 darab teljesen kifejlett, vadászati czélokra alkalmas
uhu. — Bővebbet a kiadóhivatalban.

WATTIZ MANFRÉD

FOTO-CZINKOGRAFIAI MŰINTÉZET.

MŰVÉSZETI SOKSZOROSÍTÁSOK.

Clichék folyóiratok, könyvek, árjegyzékek és tudományos művek számára,
kitűnő kivitelben, legjobb módszerek szerint előállítva.

Czím csakis: BUDAPEST, VI. ker., Király-utca 30. szám.

Jutányos árak.

TELEFON: 18—99.

Jutányos árak.

„A TERMÉSZET“ szerkesztősége és kiadóhivatala: Budapest, II., Donáti-utca 7. dr. Lendl ~~1901~~ intézete.

Nyomatott Wesselényi Géza könyvnyomdájában Hódmező-Vásárhely, Andrássy-u. 22.